

15 Ιουνίου 2005

Προς κ. **Μωυσή Κωσταντίνη**
Πρόεδρο Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου (ΚΙΣ)
Βουλής 36 Αθήνα 10557 και

κ. **Χρήστο Σκουμπόπουλο**
Δήμαρχο Βέροιας
Μητροπόλεως και Αγ. Δημητρίου Βέροια 59100

Θέμα: Η «καταστροφή» της συναγωγής της Βέροιας – ιστορικού διατηρητέου μνημείου του 18^{ου}-19^{ου} αιώνα του ιστορικού κέντρου της πόλης της Βέροιας.

Κοιν.: κ. **Πέτρο Τατούλη**
Αναπληρωτή Υπουργό Πολιτισμού
Μπουμπουλίνας 20, Αθήνα 106 82

Κοιν. 2-23 βλ. Πίνακα αποδεκτών.

Αξιότιμοι κύριοι,

Κατά την πρόσφατη επίσκεψή μου στη Βέροια, μετά από απουσία πολλών ετών, παρατήρησα την προσπάθεια που έγινε από την πρώην Δημοτική αρχή και συνεχίζεται από τη σημερινή για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Βέροιας.

Όμως διαπίστωσα με έκπληξη την **καταστροφική επέμβαση** του Δήμου στο σημαντικό ιστορικό διατηρητέο κτήριο της **συναγωγής της Βέροιας**, η οποία έγινε **χωρίς εγκεκριμένη μελέτη** και συνεπώς παραβαίνει την ισχύουσα νομοθεσία που προστατεύει το μνημείο.

Όπως είναι γνωστό, με συμφωνία μεταξύ του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος (ΚΙΣ) και του Δήμου Βέροιας, παραχώρησε το ΚΙΣ το εβραϊκό νεκροταφείο της Βέροιας στο Δήμο με προοπτική ο Δήμος, σε αντάλλαγμα, να αναστηλώσει τη συναγωγή.

Στο μεν εβραϊκό νεκροταφείο διαπιστώνεται ότι κανένας σεβασμός δεν υπήρξε προς τους τάφους (εκτός ελαχίστων), δεδομένου ότι **κατασκευάσατε στο χώρο του νεκροταφείου, ανοιχτό γήπεδο μπάσκετ**. Η πράξη αυτή

αντιβαίνει στις θρησκευτικές παραδόσεις και νομίζω θα έπρεπε να επιδειχθεί η πρέπουσα ευαισθησία. Επιπλέον, καταστράφηκαν εκατοντάδες ταφόπλακες με ονόματα μελών της εβραϊκής κοινότητας Βέροιας, χωρίς πρώτα να τις αποτυπώσετε – τουλάχιστον για να μην σβήσει τόσο άδοξα η ιστορία της αρχαίας αυτής κοινότητας – ούτε καν κάνετε τον κόπο να τις φωτογραφίσετε συστηματικά – όπως είναι το καθήκον κάθε σοβαρού φορέα αλλά και του Δήμου (οι Εβραίοι της Βέροιας ήταν δημότες Βέροιας).

Όσον αφορά στη συναγωγή: όπως γνωρίζετε με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3365/47565/26.9.96) που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 375B/1996 (βλ. συνημμένο) η συναγωγή της Βέροιας είναι χαρακτηρισμένη ως **ιστορικό διατηρητέο μνημείο**, που σημαίνει ότι **«οποιαδήποτε επέμβαση επί του κτηρίου αυτού (επισκευές, συντήρηση, προσθήκη, κλπ.) θα πρέπει να έχει εγκριθεί από την 4^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων στη Θεσσαλονίκη»** (έγγραφο 1877/10.10.97 της προϊσταμένης κας. Ε. Καμπούρη προς το Δήμο Βέροιας), όπως προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία του ΥΠΠΟ (Ν1469/50).

Σας θυμίζω τη σημασία του μνημείου αυτού:

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 375B/1996: «το κτήριο της Συναγωγής της Εβραϊκής Κοινότητας Βέροιας, ιδιοκτησίας της Εβραϊκής Κοινότητας Θεσσαλονίκης πρόκειται για αντιπροσωπευτικό δείγμα τυπολογίας με τα χαρακτηριστικά των συναγωγών της Ανατολικής Ευρώπης του 18^{ου}-19^{ου} αιώνα, καθώς και μαρτυρία της παρουσίας της Εβραϊκής Κοινότητας στην πόλη της Βέροιας».

Το σημερινό κτήριο της συναγωγής της Βέροιας **κτίστηκε πριν από το 1850** (και σώζει ίχνη παλαιότερων φάσεων που χρονολογούνται στον 18^ο αιώνα). Φαίνεται όμως ότι στη θέση αυτή υπήρχε παλιότερο κτήριο που καταστράφηκε από πυρκαγιές και ξαναχτίστηκε στην ίδια θέση πολλές φορές. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο κτήριο αυτό φυλακίστηκαν οι Εβραίοι της Βέροιας από τους ναζί, προτού οδηγηθούν στα τραίνα για τα κρεματόρια το Μάιο του 1943.

Αρχιτεκτονικά, το κτήριο αυτό αποτελεί το μοναδικό εναπομείναν παράδειγμα «οθωμανικού» τύπου συναγωγής (τετράπυλο), ενώ αποτελεί το **τελευταίο και παλαιότερο παράδειγμα συναγωγής στη Βόρεια Ελλάδα** (εκτός Θεσσαλονίκης). Ο λόγος είναι ότι το ΚΙΣ εν γνώσει του ή με ενέργειές του συνέβαλε στην κατάρρευση ή κατεδάφιση σημαντικών συναγωγών: Ξάνθης (1926-1995) (**χαρακτηρισμός** ΦΕΚ162B/1983 και **αποχαρακτηρισμός** ΦΕΚ978B/1991), Κομοτηνής (18^{ος} αιώνας-1994) και Διδυμοτείχου (1924-1984).

Μεταξύ του 1995 και 1998 σε συνεργασία με τον πρώην δήμαρχο κ. Ν. Βαφείδη, με δική μου πρωτοβουλία, υπήρξε χρηματοδότηση (σε δύο φάσεις)

του Ιδρύματος J. Paul Getty προς τη Δημοτική Επιχείρηση Τεχνικών Έργων Δήμου Βέροιας (ΔΕΤΕΒ) «Ήφαιστος». Τότε συστήθηκε αρχιτεκτονική ομάδα ειδικών στις αναστηλώσεις, ειδικά για το ιστορικό αυτό κτήριο, η οποία περιελάμβανε τους Π. & Μ. Κουφοπούλου, αρχιτέκτονες, Π. Παναγιωτόπουλο, πολιτικό μηχανικό, Ιω. Δογάνη, Αμ. Γαλανού συντηρήτριες, Α. Γιουρούση οικονομοτεχνικό και Σωκράτη Μαυρομμάτη, φωτογράφο. Της ομάδας αυτής ήμουν επικεφαλής συντονιστής. Η ομάδα μας εκπόνησε λεπτομερή αποτύπωση της τότε υφιστάμενης κατάστασης και στη συνέχεια μελέτη συντήρησης και αποκατάστασης της συναγωγής (καταχωρημένες στην Getty Conservation Institute Library).

Όμως το 1997 πριν ολοκληρωθεί και εγκριθεί η μελέτη της ομάδας μας, η ΔΕΤΕΒ «Ήφαιστος» προχώρησε μονομερώς σε εκτεταμένες στερεωτικές και οικοδομικές εργασίες, αρχιτεκτονικής και στατικής φύσης, στις εξωτερικές όψεις της συναγωγής, με δικούς της επιβλέποντες μηχανικούς και συνεργεία, χωρίς να λάβει υπόψιν τις εκπονούμενες μελέτες και χωρίς την απαιτούμενη άδεια της αρμόδιας 4^{ης} Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων στη Θεσσαλονίκη.

Στο έγγραφό (1877/10.10.97) της η κα. Καμπούρη προϊσταμένη της 4^{ης} Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων προς το Δήμο Βέροιας αναφέρει «Σύμφωνα με πληροφορίες που είχαμε η μελέτη αποκατάστασης του αξιόλογου αυτού μνημείου σύντομα ολοκληρώνεται. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί ίσως και **τις προβληματικές επεμβάσεις συντήρησης που έχουν ήδη εκτελεσθεί εφ'όσον έχουν γίνει χωρίς μελέτη**» και ζητάει από το Δήμο Βέροιας «παρακαλούμε για την αποστολή για έγκριση της μελέτης αποκατάστασης του κτηρίου της Συναγωγής, **ώστε στη συνέχεια να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις των τελευταίων επεμβάσεων συντήρησης**».

Η παραπάνω αυθαίρετη επέμβαση στο κτήριο είχε καταστροφικό αποτέλεσμα για την ιστορία του μνημείου: (α) ίχνη των προγενέστερων φάσεων καθαιρέθηκαν (β) νέα στοιχεία ξένα προς το κτήριο όπως μια νεοπαραδοσιακή κρήνη και νέο στέγαστρο κατασκευάστηκαν στην πρόσοψη του κτηρίου (γ) επίσης αλλοιώθηκαν ορισμένα τμήματα στο εσωτερικό όπως ανακατασκευή του γυναικωνίτη, καταστροφή των νότιων στασιδίων κ.λπ.

Το 1998 η ομάδα μας υπέβαλε την μελέτη στην ΔΕΤΕΒ Ήφαιστος ως όφειλε και τότε μόνον ο Δήμος την απέστειλε – μετά όμως την ολοκλήρωση των επισκευών που πραγματοποίησε - για έγκριση στην 4^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων στη Θεσσαλονίκη (αριθ. Πρωτ. 2345/3.12.1998 και 64/15.1.99). Κατά την αυτοψία της κ. Χ. Ζαρκάδα, και κ. Ν. Χατζητρύφωνος (αριθ. Πρωτ. 64/4.5.1999 – με αποδέκτες του μελετητές, το Δήμο Βέροιας και την ΔΕΤΕΒ «Ήφαιστος») η 4^η Εφορεία έλαβε γνώση των εργασιών του Δήμου που έλαβαν χώρα, αναφέροντας ότι **«η μελετητική ομάδα δεν έλαβε υπόψιν τις επεμβάσεις στο κτήριο της συναγωγής»** καταλήγοντας ότι **«προκύπτει η ανάγκη**

αναπροσαρμογής της μελέτης». Με άλλα λόγια, η επέμβαση της ΔΕΤΕΒ «Ηφαιστος» είχε τόσο αλλοιώσει το κτήριο της συναγωγής που διαπίστωσαν ότι η μελέτη μας είχε αποτυπώσει και τεκμηριώσει ένα «διαφορετικό» κτήριο από αυτό που βρήκαν!

Με αποτέλεσμα (α) να μην επιτευχθεί η έγκριση της αρχιτεκτονικής μελέτης και της μελέτης συντήρησης της συναγωγής, καθώς δεν ήταν δυνατόν η ομάδα μας να κάνει την οποιαδήποτε προσαρμογή της μελέτης, αφού δεν είχε επίσημη ανάθεση για να το πράξει – ούτε της έγινε ανάθεση από τη ΔΕΤΕΒ «Ηφαιστος» ή το Δήμο Βέροιας, όπως ζήτησε η 4^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων (β) δεν κατέστη δυνατόν να εγκριθεί η στατική μελέτη, διότι λόγω των αυστηρών προδιαγραφών του νέου αντισεισμικού κανονισμού τις οποίες τήρησε, οι προτεινόμενες επεμβάσεις κρίθηκαν από την 4^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων ως «ασυμβίβαστες προς την κατασκευαστική δομή του μνημείου και παράλληλα μη αναστρέψιμες». Παρόλη την προσπάθεια από πλευράς της ομάδας μας να αναθεωρήσουμε τη στατική μελέτη στα πλαίσια της ισχύουσας νομοθεσίας και κανονισμών, δεν βρέθηκε αποδεκτή εναλλακτική λύση και η διαδικασία έγκρισης της στατικής μελέτης δεν προχώρησε.

Έκτοτε καμμία μελέτη αναθεώρησης – αρχιτεκτονική, συντήρησης ή στατική, για την αποκατάσταση της συναγωγής Βέροιας δεν έχει ανατεθεί, ούτε έχει υποβληθεί, ούτε έχει εγκριθεί.

Το 2002, το ΚΙΣ, βασιζόμενο στην παλαιότερη συμφωνία του με το Δήμο, ζήτησε από το Δήμο Βέροιας να ολοκληρώσει την αποκατάσταση της συναγωγής, με σκοπό την διοργάνωση **εγκαίνιων** (σημ.: εγκαίνια γίνονται σε ένα κτήριο όταν κατασκευάζεται όχι όταν καταστρέφεται).

Εν συνεχεία, η ΔΕΤΕΒ «Ηφαιστος», για δεύτερη φορά χωρίς εγκεκριμένη μελέτη, προχώρησε σε καταστροφικές επεμβάσεις στο **εσωτερικό** του ιστορικού μνημείου της συναγωγής χωρίς πρωτίστως την επίβλεψη και γνώση της αρμόδιας 4^{ης} Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων και εξειδικευμένου αρχιτέκτονα. Το αποτέλεσμα, δυστυχώς, ήταν αναμενόμενο. Η επέμβαση αυτή αποτελείωσε και τα τελευταία ίχνη που επέζησαν της αρχικής επέμβασης, υποβιβάζοντας το κτήριο τόσο μορφολογικά όσο και τυπολογικά. Το κτήριο έχασε κάθε στοιχείο που του έδιναν την ταυτότητα και την ιδιαιτερότητά του, έσβησαν όλα εκείνα τα στοιχεία της αρχιτεκτονικής τέχνης του 19^{ου} αιώνα, που έδιναν στο κτήριο την αξία του, με αποτέλεσμα τον ιστορικό και αισθητικό υποβιβασμό του μνημείου αυτού.

Συγκεκριμένα:

1. Καταστρέψατε όλα τα ξύλινα στασίδια περιμετρικά της αίθουσας – με σαφείς αναφορές στην τυπολογία της

- συναγωγής από την αρχαιότητα - που έφεραν σκαλιστά διακοσμητικά του 19^{ου} αιώνα. Μάλιστα ένα μέρος αντικαταστάθηκε με νέο κακότεχνο πάγκο που δεν σέβεται στο ελάχιστο την τεχνοτροπία και ύφος των προϋπαρχόντων του 19^{ου} αιώνα.
2. Καταστρέψατε τα ίχνη δύο παραθύρων του παλαιότερου γυναικωνίτη στο βόρειο τοίχο (προγενέστερο του 19^{ου} αιώνα), επεμβαίνοντας ανεπανόρθωτα όχι μόνο στη μορφολογία της παλαιότερης αυτής φάσης του κτηρίου, αλλά και στην ιστορική εξέλιξη του κτηρίου.
 3. Εξαφανίσατε σχεδόν εξ' ολοκλήρου το χρωματισμό των τοίχων σε μίμηση ορθομαρμάρωσης – μοναδικό δείγμα τεχνικής του 19^{ου} αιώνα.
 4. Βάψατε τους εσωτερικούς τοίχους και τα κουφώματα με τον πλέον απαράδεκτο τρόπο, χρησιμοποιώντας χρώματα μπλε και κόκκινα που αλλοιώνουν το εσωτερικό του κτηρίου και του επιβάλλουν μία φυσιογνωμία που είναι εντελώς ξένη προς το ιστορικό αυτό μνημείο.
 5. Προσθέσατε στο βόρειο τοίχο μία εξαιρετικά κακόγουστη αναπαράσταση του Ναού του Σολομώντα και στον κεντρικό οκταγωνικό τρούλο επιγραφές με τα ονόματα ιστορικών πόλεων του Ισραήλ, χωρίς να έχουν καμμία άμεση σχέση με το κτήριο. Όχι μόνο η τεχνοτροπία των συγκεκριμένων προσθηκών είναι κακόγουστη αλλά και η ίδια η πράξη και επιλογή των συγκεκριμένων θεμάτων, αποτελούν προσβολή για το ιστορικό διατηρητέο αυτό μνημείο.

Με στόχο να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις των τελευταίων και παλαιότερων επεμβάσεων «συντήρησης» της ιστορικής συναγωγής Βέροιας, με σκοπό **την αποκατάσταση της στην αρχική της μορφή** (βλέπε λεπτομερή αποτύπωση και φωτογραφική τεκμηρίωση του κτηρίου από την ομάδα μας) βάσει των κανόνων που διέπουν σήμερα την αποκατάσταση των μνημείων (Διακήρυξη του Άμστερνταμ, Χάρτης της Βενετίας κ.λπ) και βάσει εγκεκριμένης μελέτης αποκατάστασης, θεωρώ ότι οφείλουν να γίνουν τα παρακάτω:

1. Να γίνει άμεσα **αυτοψία του κτηρίου** από την αρμόδια υπηρεσία της 4^{ης} Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων και να ετοιμαστεί λεπτομερής έκθεση με τα πορίσματα της σχετικά με την κατάσταση του κτηρίου – σε σύγκριση πάντα με την φωτογραφική τεκμηρίωση του κτηρίου προ των επεμβάσεων.
2. Να αναθέσει ο Δήμος Βέροιας άμεσα την **αναθεώρηση της αρχιτεκτονικής και στατικής μελέτης** σε ειδικούς αναστηλωτές, με στόχο να επανέλθει το κτήριο στην αρχική του μορφή,

σύμφωνα με την αρχική του μορφολογία και τυπολογία και σύμφωνα με την ελληνική και διεθνή νομοθεσία που προστατεύουν αυτό το μνημείο– τόσο μορφολογικά όσο και στατικά – βάσει της αποτύπωσης και φωτογραφικής τεκμηρίωσης που κατέθεσε η ομάδα μας στη ΔΕΤΕΒ «'Ηφαιστος»), προ των επεμβάσεων.

3. Να τεθεί ολιγομελής **επιβλέπουσα επιτροπή** από εκπροσώπους φορέων που εξειδικεύονται στη συντήρηση μνημείων και να προσληφθούν εξειδικευμένα συνεργεία με την απαιτούμενη πείρα, εμπειρία και γνώση του αντικειμένου ώστε να μην επαναληφθούν τα σφάλματα του παρελθόντος.
4. Να ενημερωθεί το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Βέροιας για το θέμα και να εγκριθούν τα αναγκαία κονδύλια.
5. Να ενημερωθούν οι Εβραίοι της Ελλάδας με τη δημοσίευση της παρούσης αυτούσιας στο ενημερωτικό δελτίο του ΚΙΣ.
6. Να ενημερωθεί ο γράφων και οι αποδέκτες της παρούσης, για τις αποφάσεις και ενέργειες της 4^{ης} Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων, του Δήμου Βέροιας και του ΚΙΣ για τα παραπάνω.

Θεωρώ υποχρέωση μου να κοινοποιηθεί το θέμα αυτό σε φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού, με στόχο την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση ανθρώπων και φορέων, με σκοπό τον σεβασμό και τη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας και **για να αποκατασταθεί και να προστατευτεί το ιστορικό μνημείο της συναγωγής Βέροιας από την περαιτέρω καταστροφή.**

Παρακαλώ για τις άμεσες ενέργειές σας.

Με εκτίμηση,

Ηλίας Μεσσίνας (M. Arch. Γέηλ, Ph.D. ΕΜΠ)
Αρχιτέκτων-Μηχανικός

Συνημ.: Πράξη χαρακτηρισμού της συναγωγής Βέροιας –
ΦΕΚ 375B/1996
Φωτογραφίες της συναγωγής πριν και μετά τις
επεμβάσεις.

Κοινοποιήσεις:

2. Γραφείο Νομάρχη κ. Γιάννη Σπάρτση
Μητροπόλεως 44 Βέροια 59100
3. κα. Ε. Καμπούρη, Προϊσταμένη
Κα. Χρ. Ζαρκάδα, Υπεύθυνη Αρχιτέκτονας
κ. Ν. Χατζητρύφωνος, Δρ. Πολιτικός Μηχανικός
4^η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων
Ηροδότου 17 Θεσσαλονίκη 54634
4. κα. Μίμα Δημούλα-Πετρίδη
Πρόεδρο ΔΕΤΑ Δήμου Βέροιας
Μητροπόλεως και Αγ. Δημητρίου Βέροια 59100
5. κα. Μαρία Τσιαμήτρου Καραχατζή
Πρόεδρο, ΔΕΤΕΒ Ήφαιστος
Μητροπόλεως 59 Βέροια 59100
6. κ. Ντέιβιντ Σαλιέλ, Πρόεδρο, Ισρ. Κοινότητα Θεσ/νίκης
Τσιμισκή 24 Θεσ/νίκη 54624
7. κ. Ισαάκ Μορδοχαί, Πρόεδρο, Ισρ. Κοινότητα Αθηνών
Μελιδώνη 8 Αθήνα 10553
8. κ. Γιάννη Αλαβάνο Πρόεδρο ΤΕΕ
Καραγιώργη Σερβίας 4 Αθήνα 10248
9. Καθηγ. Γιώργος Γεράκης Πρόεδρος Σχολής Αρχιτεκτόνων
ΕΜΠ Πατησίων 42 Αθήνα 10682

10. κα. Ζανέτ Μπατινίου, διευθύντρια Εβραϊκού Μουσείου
Ελλάδος – Βουλής 39 Αθήνα 10558
11. κ. Νίκο Αγριαντώνη, Πρόεδρο Ελλην. Τμήματος του
Διεθνούς Συμβ. Μνημείων και Τοποθεσιών – ICOMOS
Πειραιώς 73 Αθήνα 10553
12. κ. Αρ. Καλογήρου, Πρόεδρο Συλ. Αρχιτ. Ν. Ημαθίας
Τ. Θ. 148 Βέροια 59100
13. κα. Καλ. Θεοχαρίδου, Πρόεδρο & Ι. Στεριώτου, Γραμματέα
ΕΠΑΜ - Θερμοπυλών 42 Θεσσαλονίκη 54248
14. κα. Χάρις Καλλιγά, Αρχιτέκτων - Πρόεδρος ΣΑΚ Ελληνική
Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και Πολιτιστικής
Κληρονομιάς – Τριπόδων 28 Πλάκα 19558 Αθήνα
15. κα. Πάτρα Θεολογίδου, Πρόεδρο – Επιτροπή Ν. Ημαθίας
Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και
Πολιτιστικής Κληρονομιάς – Παστέρ 1 Βέροια 59100
16. Mr. Edgar M. Bronfman, President – World Jewish Congress
P.O.Box 90400 Washington, DC 20090 USA
17. Dr. Samuel Gruber, President, International Survey of
Jewish Monuments - 123 Clarke St. Syracuse, NY 13210 USA
18. Mr. Timothy Whalen, Director Getty Conservation Institute
1200 Getty Center Drive / Suite 700, Los Angeles, CA
90049-1685 USA
19. Γραφείο τύπου της Βουλής
20. Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ
21. Εφημερίδα Καθημερινή
22. Εφημερίδα Ελευθεροτυπία
23. Εφημερίδα Τα Νέα